

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут оперативно-рятувальних сил

Кафедра психології діяльності в особливих умовах

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТНОПСИХОЛОГІЯ ТА МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ

циклу обов'язкової загальної підготовки

за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
спеціальності С4 Психологія

Рекомендовано кафедрою психології

діяльності в особливих умовах

на 2025-2026 навчальний рік.

Протокол від _____ 2025 №__

Силабус розроблено відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Етнопсихологія та міжкультурна взаємодія»

2025 рік

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

1. Анотація

Навчальний курс передбачає формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань та практичних умінь, необхідних для розуміння психологічних особливостей представників різних етносів і культур, а також ефективної взаємодії в полікультурному середовищі. У межах дисципліни розглядаються основні поняття етнопсихології, закономірності формування етнічної ідентичності, чинники міжкультурної адаптації та комунікації, психологічні аспекти етнічних стереотипів, толерантності та кроскультурних відмінностей. Особлива увага приділяється розвитку міжкультурної компетентності, емпатії, навичок конструктивного діалогу та попередженню міжетнічних конфліктів. Вивчення дисципліни сприяє формуванню професійної готовності майбутніх психологів до роботи у багатокультурному соціумі, підвищенню рівня їхньої рефлексії та здатності забезпечувати ефективну міжкультурну взаємодію.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Амурова Яна Володимирівна, доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах навчально-наукового інституту оперативно-рятувальних сил, доктор філософії з психології
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8, кабінет 213. Номер телефону: 0979788935
E-mail	amurova_yana@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	Глибинна психологія, групова психокорекція, психоаналіз, психологічне консультування, особливості тренінгової роботи, психомалюнок та його використання в психологічній практиці
Професійні здібності	Навички навчання та викладання; організація та проведення наукових досліджень; ведення тренінгових груп та груп глибинної психокорекції за методом АСПП; здійснення психологічного консультування з використанням психомалюнку
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Доктор філософії з психології. Автор та співавтор понад 35 наукових публікацій у вітчизняних та міжнародних виданнях.

3. Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті інституту (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/time-table/student>). Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру у час, який попередньо погоджується з викладачем.

4. Мета вивчення дисципліни

Полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти системних знань про психологічні закономірності формування етнічної свідомості, міжкультурної комунікації та взаємодії представників різних культурних спільнот; розвитку вмінь аналізувати особливості етнічної ідентичності, ціннісних орієнтацій і поведінкових стратегій у міжкультурному контексті; а також в оволодінні сучасними підходами, методами та технологіями забезпечення ефективної міжкультурної взаємодії, профілактики міжетнічних конфліктів і формування толерантності в полікультурному середовищі.

5. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	очна (денна, вечірня)	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Обов'язкова загальна	
Навчальний рік	2025-2026	
Семестр	2	2
Обсяг дисципліни:		
в кредитах ЄКТС	3,5	3,5
загальна кількість годин	105	105
кількість модулів	1	1
Розподіл часу за навчальним планом (в годинах):		
лекції	20	6
практичні заняття	-	-
семінарські заняття	24	2
самостійна робота (годин)	61	97
індивідуальні завдання	на вибір	
Форма підсумкового контролю	іспит	

6. Передумови для вивчення дисципліни

Пререквізити: іноземна мова в професійній діяльності, діагностика та корекція кризових станів особистості.

Постреквізити: переддипломна практика, виконання та захист кваліфікаційної роботи.

7. Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

— досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.	ПР 1

Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.	ПР 4
Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.	ПР 6
Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.	ПР 9

– формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності	Абревіатура
Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.	ЗК 5
Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.	ЗК 7
Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.	СК 6
Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.	СК 9

8. Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. ЕТНОПСИХОЛОГІЯ ТА МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ

Змістовий модуль 1. Методологічні засади етнопсихології

Тема №1. Основи етнопсихології: предмет, методи та завдання

Література: [Баз.: 2, 3, 9. Доп.: 3, 4, 5, 9].

Тема №2. Етнічна ідентичність та самосвідомість

Література: [Баз.: 2, 3, 9. Доп.: 3, 4, 5, 9].

Тема №3. Міжкультурна комунікація: теорія та практика

Література: [Баз.: 2, 3, 9. Доп.: 3, 4, 5, 9].

Тема №4. Етнопсихологічні особливості різних народів світу

Література: [Баз.: 2, 3, 9. Доп.: 3, 4, 5, 9].

Тема №5. Міжетнічні конфлікти: причини та шляхи вирішення

Література: [Баз.: 2, 3, 9. Доп.: 3, 4, 5, 9].

Тема №6. Адаптація до нового культурного середовища

Література: [Баз.: 2, 3, 9. Доп.: 3, 4, 5, 9].

Тема №7. Етнопсихологічні аспекти національної безпеки

Література: [Баз.: 2, 3, 9. Доп.: 3, 4, 5, 9].

Змістовий модуль 2. Особливості міжкультурної взаємодії

Тема №8. Крос-культурна психологія: теоретичні основи та практичне застосування

Література: [Баз.: 2, 3, 9. Доп.: 3, 4, 5, 9].

Тема №9. Психологічна підготовка до міжкультурної взаємодії в умовах воєнного стану

Література: [Баз.: 2, 3, 9. Доп.: 3, 4, 5, 9].

Тема №10. Розвиток міжкультурної компетентності в професійній діяльності

Література: [Баз.: 2, 3, 9. Доп.: 3, 4, 5, 9].

Підсумкова модульна робота

Іспит

9. Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (очна форма: денна, вечірня)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин за формами навчання					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практ. заняття	семінар. заняття	самостійна робота*	Поточний контроль
МОДУЛЬ 1. ЕТНОПСИХОЛОГІЯ ТА МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ						
Змістовий модуль 1. Методологічні засади етнопсихології						
Тема 1. Основи етнопсихології: предмет, методи та завдання	10	2	-	2	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 2. Етнічна ідентичність та самосвідомість	10	2	-	2	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 3. Міжкультурна комунікація: теорія та практика	10	2	-	2	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 4. Етнопсихологічні особливості різних народів світу	10	2	-	2	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 5. Міжетнічні конфлікти: причини та шляхи вирішення	10	2	-	2	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Разом за змістовий модуль 1	50	10	-	10	30	-
Змістовий модуль 2. Особливості міжкультурної взаємодії						
Тема 6. Адаптація до нового культурного середовища	10	2	-	2	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 7. Етнопсихологічні аспекти національної безпеки	10	2	-	2	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 8. Крос-культурна психологія: теоретичні основи та практичне застосування	10	2	-	2	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання

Тема 9. Психологічна підготовка до міжкультурної взаємодії в умовах воєнного стану	10	2	-	2	6	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 10. Розвиток міжкультурної компетентності в професійній діяльності	10	2	-	4	4	індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовий модуль 2</i>	50	10	-	12	28	-
Підсумкова модульна робота	5	-	-	2	3	письмові завдання
Іспит	-	-	-	-	-	-
ВСЬОГО	105	20	-	24	61	-

Розподіл дисциплін у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять (заочна форма: дистанційна)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин за формами навчання					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практ. заняття	семінар. заняття	самостійна робота*	Поточний контроль
МОДУЛЬ 1. ЕТНОПСИХОЛОГІЯ ТА МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ						
Змістовий модуль 1. Методологічні засади етнопсихології						
Тема 1. Основи етнопсихології: предмет, методи та завдання	10	2	-	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 2. Етнічна ідентичність та самосвідомість	10	-	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 3. Міжкультурна комунікація: теорія та практика	8	-	-	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 4. Етнопсихологічні особливості різних народів світу	8	-	-	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 5. Міжетнічні конфлікти: причини та шляхи вирішення	10	2	-	-	8	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Разом за змістовий модуль 1	46	4	-	-	42	-
Змістовий модуль 2. Особливості міжкультурної взаємодії						
Тема 6. Адаптація до нового культурного середовища	10	-	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 7. Етнопсихологічні аспекти національної безпеки	10	-	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 8. Крос-культурна психологія: теоретичні основи та практичне застосування	10	-	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання
Тема 9. Психологічна підготовка до міжкультурної взаємодії в умовах воєнного стану	12	2	-	-	10	усні та письмові опитування, індивідуальні завдання

Тема 10. Розвиток міжкультурної компетентності в професійній діяльності	12	-	-	2	10	індивідуальні завдання
<i>Разом за змістовий модуль 2</i>	54	2	-	2	50	-
Підсумкова модульна робота	5	-	-	-	5	письмові завдання
Іспит	-	-	-	-	-	-
ВСЬОГО	105	6	-	2	97	-

* Примітка: самостійна робота здійснюється за методичними рекомендаціями щодо організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Етнопсихологія та міжкультурна взаємодія».

10. Орієнтовна тематики індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання можуть виконуватись здобувачами як під час семінарських занять, так і під час самостійної роботи. Формами виконання індивідуальних завдань є: написання рефератів, есе, дайджесту, аналітичного огляду, аналізу практичних та проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень тощо.

Тематика індивідуальних занять, що наведена у програмі є орієнтовною. Здобувачам надається право вільного вибору теми індивідуальної роботи, що повинна відповідати таким критеріям як: актуальність та відповідність завданням навчальної дисципліни.

Детальний опис форм, вимоги до виконання та критерії оцінювання індивідуальних завдань здобувачів викладені у методичних вказівках до виконання індивідуальних завдань здобувачів вищої освіти на кафедрі психології діяльності в особливих умовах.

1. Здійснити аналіз основних теоретичних підходів до вивчення етнопсихології.

2. Проаналізувати механізми формування етнічної ідентичності в різних культурних контекстах.

3. Охарактеризувати соціально-психологічні фактори толерантності та інтолерантності.

4. Дослідити етнопсихологічні особливості українського менталітету.

5. Підготувати аналітичний огляд сучасних досліджень міжкультурної взаємодії в умовах війни.

6. Здійснити порівняльний аналіз етнопсихологічних характеристик європейських і східних культур.

7. Оцінити вплив глобалізаційних процесів на етнічну ідентичність.

8. Розробити есе про стереотипи та упередження як бар'єри міжкультурної взаємодії.

9. Дослідити психологічні стратегії подолання міжетнічних конфліктів.

10. Охарактеризувати роль етнічних традицій у формуванні системи цінностей особистості.

11. Здійснити аналіз ролі релігії у формуванні етнокультурної ідентичності.

12. Проаналізувати психологічні аспекти етноцентризму та ксенофобії.

13. Розробити презентацію про культурні коди різних етносів світу.
14. Дослідити специфіку невербальної комунікації в різних культурах.
15. Підготувати міні-дослідження про адаптацію іноземних студентів у закладах вищої освіти України.
16. Оцінити вплив соціальних мереж на процеси міжкультурної взаємодії.
17. Проаналізувати психологічні чинники виникнення міжетнічної напруженості в умовах війни.
18. Здійснити огляд програм міжкультурної освіти в різних країнах.
19. Розробити буклет із практичними порадами щодо міжкультурної комунікації.
20. Створити інтерактивну мапу культурних цінностей різних етносів (у вигляді інфографіки).
21. Охарактеризувати вплив етнічних звичаїв на сімейні відносини.
22. Дослідити культурні відмінності у сприйнятті часу та простору.
23. Підготувати есе на тему «Психологічні ресурси культури як чинники стресостійкості».
24. Проаналізувати етнопсихологічні особливості ведення переговорів у різних країнах.
25. Розробити власну модель тренінгу з розвитку міжкультурної компетентності.
26. Дослідити феномен мультикультуралізму та його вплив на соціальну згуртованість.
27. Створити відео інтерв'ю з представником іншої культури про культурні відмінності у спілкуванні.
28. Оцінити вплив традиційної культури на професійну діяльність фахівців різних сфер.
29. Здійснити аналіз міжкультурних відмінностей у системах виховання дітей.
30. Підготувати креативний проєкт (презентацію, постер, арт-роботу) на тему «Культура як простір діалогу».

11. Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується **в таких формах:** навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

У навчальній дисципліні використовуються **такі методи навчання і викладання:**

- методи навчання за джерелами набуття знань: словесні методи навчання (лекція, пояснення, бесіда, інструктаж); наочні методи навчання (ілюстрація, демонстрація, спостереження); практичні методи навчання (практична робота, виїзні заняття);

- методи навчання за характером логіки пізнання: аналітичний; синтетичний; індуктивний; дедуктивний; традуктивний;

- методи навчання за рівнем самостійної розумової діяльності тих, хто навчається: проблемний виклад; частково-пошуковий; дослідницький;

- інноваційні методи навчання: робота з навчально-методичною

літературою та відео метод; навчання з використанням технічних ресурсів; інтерактивні методи; методи організації навчального процесу, що формують соціальні навички;

- науково-дослідна робота;
- самостійна робота.

12. Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: іспит, стандартизовані тести, виконання творчих завдань, наскрізні та командні проекти, аналітичні звіти, реферати, есе, презентація власних досліджень, виконання практичних завдань, доповіді.

13. Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою. Відповідність 100-бальної шкали оцінювання іншим шкалам оцінювання наведена в таблиці.

**Таблиця відповідності 100-бальної шкали
оцінювання іншим шкалам оцінювання**

100-бальна шкала	Шкала ЄКТС	4-бальна шкала
90-100	A	відмінно
80-89	B	добре
65-79	C	
55-64	D	задовільно
50-54	E	
35-49	FX	незадовільно

14. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі: фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних завдань, проектної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі підсумкової модульної роботи та іспиту.

15. Розподіл та накопичування балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Розподіл балів, які отримують здобувачі очної форми, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: іспит

Модуль 1 (розподіл балів)													
Поточний контроль та самостійна робота										Індивідуальні завдання	Підсумкова модульна робота	Іспит	Сума балів
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10				
до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 5	до 10 (5+5)	5	T. 1-10	30	100
											10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі заочної форми навчання, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є: іспит

Модуль 1 (розподіл балів)													
Поточний контроль та самостійна робота										Індивідуальні завдання	Підсумкова модульна робота	Іспит	Сума балів
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10				
-	-	-	-	-	-	-	-	-	до 5	55	T. 1-10	30	100
											10		

вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Критерії оцінювання знань здобувачів очної та заочної форм навчання при виконанні контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 10 балів):

Сума балів за виконання одного завдання (як теоретичного, так і практичного) складає 5 балів:

5 балів – питання розкрито в повному обсязі, відповідь вірна, наведено переконливу аргументацію, використовуються професійні терміни, наявний творчий підхід.

4 бали – питання розкрито вірно, але обґрунтування відповіді недостатнє, професійна термінологія використана вірно.

3 бали – питання розкрито в цілому вірно, допущені помилки при аргументації, використана термінологія вірна.

2 бали – питання розкрито частково, допущені значні помилки при аргументації, використана термінологія плутана.

1 бал – питання розкрито на рівні окремих фрагментів, аргументація відсутня.

0 балів – питання не розкрито.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання та передбачає перевірку засвоєння здобувачами теоретичного та практичного матеріалу дисципліни, розвитку їх творчого мислення, набутих знань, умінь та навичок і їх застосування під час вирішення практичних завдань. Здійснюється шляхом складання здобувачами *усного іспиту* за екзаменаційними білетами встановленої форми, комплект яких повинен становити 120% від кількісного складу навчальної групи.

Зміст завдань підсумкового контролю формується відповідно до програми навчальної дисципліни, відповіді на які повинні відображати вільне володіння здобувачами обсягом матеріалу, передбаченим програмою, зокрема, вміти застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, виявляючи особисту позицію що до них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Тривалість усного іспиту для одного здобувача не повинна перевищувати 0,5 години (з врахуванням часу на підготовку та відповідь здобувача). Для уточнення рівня володіння матеріалом дисципліни екзаменатор може задавати додаткові питання.

Здобувач допускається до складання підсумкового контролю, якщо він виконав усі види обов'язкових робіт, що передбачені робочою програмою дисципліни. У разі отримання незадовільної оцінки, перескладання іспиту з дисципліни допускається не більше двох разів. У разі включення сигналу «Повітряна тривога» або інших відповідних сигналів оповіщення іспит переривається та продовжується вже після відбою.

Критерії оцінювання знань здобувачів на підсумковому контролі у формі іспиту (оцінюється від 0 до 30 балів):

30 балів – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст поставлених завдань;

29-20 бали – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст поставлених завдань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

19-10 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

9-1 балів – здобувач частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – здобувач не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту поставлених завдань.

У разі не згоди із результатом підсумкового контролю або порушенням процедури його проведення здобувач має право на їхнє оскарження. Порядок такого оскарження викладений у Положенні про організацію освітнього процесу в Національному університеті цивільного захисту України.

Оцінювання самостійної роботи. Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

Оцінювання індивідуальних завдань здійснюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті. Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, навчальних практик/практичних занять, контролюється під час модульного та підсумкового контролів. Оцінювання індивідуальних завдань здобувачів очної форми навчання здійснюється в діапазоні від 0 до 5 балів, заочної – від 0 до 55 балів і залежать від форми виконання індивідуального завдання, наприклад:

Реферат, доповідь: 3 бали – у роботі здобувачі правильно виокремили основні положення з різних джерел, логічно та структурно об'єднали їх, коротко проаналізували та зробили ґрунтовні узагальнюючі висновки. Дотримано усі вимоги щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що включає вітчизняні та іноземні літературні джерела;

2 бали – у роботі здобувачі в цілому правильно виокремили основні положення кожного з джерела, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Дотримано більшість вимог щодо структурної побудови роботи. Робота містить список використаної літератури, що складається лише з вітчизняних літературних джерел;

1 бал – у роботі здобувачі фрагментарно виокремили основні положення кожного з джерела, не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків. Не дотримано вимог щодо структурної побудови роботи. Список використаної літератури оформлений не вірно або відсутній;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недобросовісності.

Підготовка огляду певної наукової проблеми/аналізу ситуації:

5 балів – робота виконана у повному обсязі із чітким дотриманням визначеної структури. Робота містить ґрунтовний аналіз, висновки та

рекомендації з порушеної проблеми;

4 бали – робота виконана у повному обсязі із дотриманням визначеної структури за виключенням деяких елементів. Робота містить аналіз, висновки та рекомендації з порушеної проблеми;

3 бали – робота виконана частково із дотриманням визначеної структури, що містить більшість необхідних елементів. Робота містить поверхневий аналіз, висновки та окремі рекомендації з порушеної проблеми;

2 бали – робота виконана частково. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, окремі висновки. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. Структура роботи недотримана. Робота містить поверхневий аналіз, висновки зроблені не вірно. Рекомендації з порушеної проблеми відсутні;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недобросовісності.

Есе: 3 бали – здобувач створює оригінальний за думкою та оформленням письмовий твір відповідно до навчальної ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних психологічних проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несуперечливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає запропонованій темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів;

2 бали – здобувач самостійно будує послідовний, повний, логічно викладений текст; формулює тезу, що відповідає запропонованій темі; загалом розкриває тему, висловлює основну думку; наводить доречні аргументи; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі виявлені недоліки за двома показниками: тезу чітко не сформульовано, відсутність виразної особистісної позиції, належної її аргументації;

1 бал – побудований текст характеризується фрагментарністю; сформульована теза не відповідає запропонованій темі; наведені аргументи не є доречними; прикладів немає або вони не є доречними;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлено факти академічної недобросовісності.

Групова презентація: 3 бали – усі ідеї подані таким чином, що демонструють глибокі знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації чітко визначена і добре розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, організована. Дотримані прийняті норми культури презентації, автори творчо підійшли до її оформлення. Робота не переобтяжена текстом. Наявні гіперпосилання працюють коректно. Усі учасники групи беруть активну участь у висвітленні презентації;

2 бали – більша частина ідей подані таким чином, що демонструють значні знання здобувачів про предмет дослідження і здатність мислити логічно. Тема презентації доволі чітко визначена і задовільно розроблена. Презентація має зрозумілу і логічну структуру, у достатній мірі організована. Дотримані прийняті норми культури презентації. Робота дещо переобтяжена текстом, що ускладнює її сприйняття. Наявні гіперпосилання працюють. Переважна більшість учасників групи беруть участь у висвітленні презентації;

1 бал – більшість ідей у презентації виражені нечітко. Тема визначена нечітко і розроблена з помилками. Презентація має порушену структуру або взагалі її не має. Зустрічається багато порушень прийнятих норм культури проведення презентації. Окремі учасники групи або лише один з них може пояснити викладені ідеї;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності;

Проектна діяльність: 5 балів – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. Наявний творчий підхід до вирішення проблеми. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтовано використано доцільні методи. Містяться відповідні висновки з якісними і кількісними даними. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач вільно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання;

4 бали – робота виконана у повному обсязі на актуальну та практично значущу тему. У роботі правильно визначено об'єкт та предмет дослідження. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить необхідний ілюстраційний матеріал, доповідач орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з незначними помилками;

3 бали – робота виконана. У роботі визначено об'єкт та предмет дослідження, що потребують уточнення. Доцільно використано методи. Містяться відповідні висновки. Презентація проекту містить ілюстраційний матеріал, дещо перевантажений текстом, доповідач переважно орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з помилками.

2 бали – робота виконана частково. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження. Використані методи переважно вжито доцільно. Містяться часткові висновки. Презентація проекту перевантажена текстом, доповідач слабо орієнтується у поданому матеріалі, відповідає на поставлені запитання з грубими помилками;

1 бал – робота виконана на рівні окремих фрагментів. У роботі невірно визначено об'єкт та предмет дослідження або вони відсутні. Використані методи недоцільні. Містяться часткові висновки. Презентація проекту відсутня, доповідач не орієнтується у поданому матеріалі;

0 балів – завдання не виконано або у роботі виявлені факти академічної не доброчесності.

16. Перелік завдань для підготовки до іспиту

1. Охарактеризувати предмет, завдання та методи етнопсихології як науки.
2. Проаналізувати історію становлення етнопсихології в світовій та вітчизняній науці.

3. Охарактеризувати основні концепції етнопсихології (соціально-психологічні, культурно-антропологічні, когнітивні).

4. Дослідити взаємозв'язок етнопсихології з іншими галузями психологічного знання.

5. Розкрити сутність понять «етнічна ідентичність» та «етнічна самосвідомість».

6. Охарактеризувати механізми формування етнічної ідентичності.
7. Проаналізувати типи етнічної ідентичності та їх соціально-психологічні наслідки.
8. Дослідити феномен етнічних стереотипів та їх вплив на міжкультурну взаємодію.
9. Охарактеризувати функції етнічних стереотипів у суспільстві.
10. Проаналізувати механізми формування етнічних упереджень.
11. Дослідити сутність феномену етноцентризму та його прояви в сучасному суспільстві.
12. Охарактеризувати поняття «ксенофобія» та її психологічні витоки.
13. Проаналізувати роль етнічних міфів і символів у формуванні групової свідомості.
14. Дослідити психологічні аспекти міжетнічної толерантності.
15. Охарактеризувати моделі міжкультурної взаємодії (асиміляція, інтеграція, сегрегація, маргіналізація).
16. Проаналізувати вплив глобалізації на етнокультурну ідентичність.
17. Дослідити етнопсихологічні фактори адаптації мігрантів у новому соціокультурному середовищі.
18. Охарактеризувати психологічні труднощі внутрішньо переміщених осіб в Україні.
19. Проаналізувати роль мови як засобу етнічної ідентифікації та міжкультурної комунікації.
20. Дослідити вплив білінгвізму на психічний розвиток особистості.
21. Охарактеризувати етнопсихологічні аспекти невербальної комунікації.
22. Проаналізувати особливості міжкультурної комунікації у професійній діяльності.
23. Дослідити психологічні бар'єри у міжкультурній комунікації та способи їх подолання.
24. Охарактеризувати роль культури в регуляції емоційної поведінки.
25. Проаналізувати відмінності у сприйнятті часу та простору представниками різних культур.
26. Дослідити етнопсихологічні чинники виникнення міжетнічних конфліктів.
27. Охарактеризувати соціально-психологічні механізми міжетнічної напруженості.
28. Проаналізувати роль етнопсихології у врегулюванні міжетнічних конфліктів.
29. Дослідити вплив соціальних мереж на міжкультурну взаємодію молоді.
30. Охарактеризувати етнопсихологічні особливості формування толерантності.
31. Проаналізувати культурні відмінності у стилях виховання дітей.
32. Дослідити вплив етнічних традицій на сімейні цінності та міжособистісні відносини.
33. Охарактеризувати особливості етнопсихології в умовах війни та воєнного стану.
34. Проаналізувати роль культури як ресурсу психологічної стійкості в умовах кризи.

35. Дослідити етнопсихологічні аспекти професійної діяльності рятувальників ДСНС України.
36. Охарактеризувати вплив війни на процеси міжкультурної взаємодії в Україні.
37. Проаналізувати особливості міжетнічної комунікації у багатонаціональних військових підрозділах.
38. Дослідити психологічні наслідки втрати культурного середовища для особистості.
39. Охарактеризувати роль міжкультурної компетентності у професійній діяльності психолога.
40. Проаналізувати зміст і завдання міжкультурної освіти.
41. Дослідити методи розвитку міжкультурної компетентності у студентської молоді.
42. Охарактеризувати специфіку міжкультурних тренінгів та їх ефективність.
43. Проаналізувати приклади програм мультикультурної освіти в різних країнах.
44. Дослідити роль мас-медіа у формуванні міжкультурних установок.
45. Охарактеризувати вплив художньої літератури та мистецтва на формування міжкультурного діалогу.
46. Проаналізувати роль релігії у процесах міжкультурної взаємодії.
47. Дослідити феномен мультикультуралізму та його психологічні наслідки.
48. Охарактеризувати поняття «культурна адаптація» та її етапи.
49. Проаналізувати соціально-психологічні умови формування громадянської ідентичності в полікультурному суспільстві.
50. Дослідити перспективи розвитку етнопсихології в сучасному науковому дискурсі.

17. Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних завдань, попередня підготовка до семінарських та практичних занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.
2. Беззастережне дотримання під час занять правил безпеки, вимог охорони праці, санітарно-гігієнічних норм та протиепідемічних заходів.
3. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі освіти, які запізнилися на заняття, до заняття не допускаються).
4. Здобувачі освіти мають право на визнання результатів навчання з дисципліни, набутих у неформальній та/або інформальній освіті.
5. Здобувачі освіти мають право на оскарження результатів підсумкового контролю з дисципліни або процедури його проведення.
6. Здобувачі освіти мають право на самостійний вибір форм і проблематики індивідуальних завдань.
7. При виконанні індивідуальної роботи здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись політики академічної доброчесності. У разі виявлення фактів порушення політики здобувачі несуть персональну відповідальність згідно із законодавством України та нормативними документа НУЦЗ України.

18. Рекомендовані джерела інформації

Нормативні документи

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 564 (зі змінами).

2. Освітньо-професійна програма «Екстремальна та кризова психологія» для підготовки магістра в галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини за спеціальністю С4 Психологія. Черкаси: НУЦЗ України.

Базова література

1. Етнопсихологія; укладачі Ольховецький С. М., Ольховецький В. С. Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2019. 155 с.

2. Крос-культурна психологія: навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 053 Психологія; укладачі О. В. Чернякова, О. В. Грицук, В. В. Мельник. Слов'янськ : ДДПУ, 2018. 184 с.

3. Купчишина В. Ч. Етнопсихологія : навчально-методичний посібник. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2021. 136 с.

4. Павленко В. М. Етнопсихологія : підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 448 с.

5. Савицька О. В., Співак Л. М. Етнопсихологія. Навчальний посібник. Київ : Каравела, 2023. 264 с.

6. Махній М. М. Етнічна психологія: навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 272 с.

7. Berry J., Poortinga Y., Breugelmans S. Cross-Cultural Psychology research and applications, 3-d Edition: Athanasios Chasiotis, David L. Sam, 2015. 652 p.

8. Matsumoto D., Hwang H. The Handbook of Culture and Psychology Publisher: Oxford University Press; 2nd edition, 2019. 880 p.

Допоміжна література

1. Байша К. М. Формування навичок крос-культурної комунікації в студентів технічних і природничих спеціальностей. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2019. С. 22-26.

2. Етнопсихологія: курс лекцій з дисципліни для студентів заочної форми навчання напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта»; укладач О. Ю. Воронова. Мукачево: МДУ, 2019. 50 с.

3. Крюкова М. А. Етнопсихологія: навчально-методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2020. 106 с.

4. Лебединська І. В. Ідентичність і культура. Досвід психологічної інтерпретації. Київ : Золоті ворота, 2012. 278 с.

5. Міжкультурна комунікація і глокалізаційні процеси у соціологічному вимірі : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., Маріуполь, 16 квітня 2021; під заг. ред. В. Ф. Лисак. Маріуполь: МДУ, 2021. 180 с.

6. Пірен М. Етнопсихологія. Київ: Університет «Україна», 2011. 526 с.
7. Столяренко О. Б. Психологія особистості. Київ, «Центр учбової літератури», 2017. 575 с.
8. Чайка Г. В. Крос-культурне дослідження психологічного благополуччя. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том. XI: *Психологія особистості. Психологічна допомога особистості*, 2020. 1 (21). С. 383-401.
9. Чиркова Т. І. Шляхи вирішення типових ситуацій непорозуміння у крос-культурній парі. Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць. Серія : Соціальні та поведінкові науки. Київ, 2019. Вип. 9 (38). С. 139-154.
10. Shiraev E., Levy D. Cross-Cultural Psychology: Critical Thinking and Contemporary Applications, 6th Edition, 2016. 428 p.

Інформаційні ресурси

1. Почебут Л. Р. Крос-культурна і етнічна психологія. Навчальний посібник. URL: <https://surl.li/lvzzwp>
2. Sevruk I., Sokolovska Y., Chuprinova N., Khoroshylova Y. Cross-cultural Competence and Its Formation in Future Officers of the National Guard of Ukraine. URL: <https://surl.lu/pceqan>
3. Наказ ДСНС України від 26.11.2024 №1250 «Про затвердження Методичних рекомендацій для осіб рядового, начальницького складу та працівників ДСНС, які беруть участь у заходах з евакуації маломобільних груп населення, включаючи осіб з інвалідністю». URL: <https://surl.li/whkcmv>.

Розробник:

доцент кафедри психології
діяльності в особливих умовах,
доктор філософії з психології

Яна АМУРОВА